

Bratislava, 12.4.2021

Mariya Gabriel, komisárka pre inovácie, výskum, kultúru, vzdelávanie a mládež
Dubravka Šuica, podpredsedníčka, komisárka pre demokraciu a demografiu
Věra Jourová, podpredsedníčka, komisárka pre hodnoty a transparentnosť

Európska komisia
Brusel

Vážené Európske komisárky,

zatváranie škôl v dôsledku pandémie COVID-19 má výrazne **nepriaznivý** vplyv na deti a mladých ľudí na celom svete. Podľa správy UNICEF¹ boli školy pre viac ako 168 miliónov detí na celom svete zatvorené takmer celý rok. Napriek všeobecnému konsenzu, podporovanému aj ECDC² a WHO³, o závažných negatívnych dopadoch zatvárania škôl a odporúčaní, aby zatváranie škôl bolo opatrením, ktoré sa implementuje v krajnom prípade ako posledné a časovo obmedzené, existujú značné rozdiely medzi prístupom členských krajín EÚ / EHS k zatváraníu škôl. Francúzsko, Írsko, severské a ďalšie, zvyčajne západoeurópske krajiny, majú aj počas pandémie vzdelávanie medzi prioritami a predstavujú príklady krajín, ktoré venujú plnú pozornosť budúcnosti mladej generácie. Zopár iných v tejto oblasti zaostáva - zdá sa, že majú nižšie ambície a nedarí sa im nájsť riešenia, ako sa vyhnúť plošnému zatváraníu škôl a ochrániť právo na vzdelávanie a rozvoj pre deti a mladých ľudí.

Slovenská republika reprezentuje druhú skupinu krajín a aj podľa UNICEF správy patrí medzi krajiny na spodných priečkach rebríčka v dobe zatvorenia škôl. Otváranie škôl nebolo preň prioritou ani v prvej vlnе pandémie na jar 2020, napriek tomu, že krajina mala podstatne lepšiu epidemickú situáciu ako mnohé krajiny EÚ / EHP. Školy sa otvorili medzi poslednými a väčšina študentov sa do školy dostala len symbolicky len posledný týždeň školského roka. Značný počet detí pritom nemal prístup k online vzdelávaniu (128 000 alebo 18,5% študentov základných a stredných škôl) alebo k vzdelávaniu vôbec (52 000 alebo 7,5% študentov)⁴. Napriek tomu, že sa urobilo len málo pre zlepšenie pripravenosti škôl a zabezpečenie dostupnosti online vzdelávania, bolo čiastočné zatvorenie škôl jedným z prvých opatrení prijatých opäť na jeseň. Zatvorené boli od 12. októbra 2020 stredné školy a od 26. októbra 2020 druhý stupeň základných škôl. Prezenčné vzdelávanie na univerzitách a vysokých školách bolo prerušené úplne od 13. marca 2020. V období viac ako jeden kalendárny rok tak boli stredné školy otvorené iba 34 dní, druhý stupeň ZŠ 44 dní a vysoké školy boli po celé obdobie zatvorené.

Školy boli v októbri zatvorené bez časového obmedzenia a de facto sa toto opatrenie stalo trvalým. Komplexný plán návratu nebol pripravený ani počas štyroch mesiacov ich zatvorenia. Popri vplyve na duševné a fyzické zdravie detí, spôsobilo dlhodobé zatvorenie škôl ďalšie negatívne dôsledky, medzi inými:

- Vážnu diskrimináciu v prístupe k vzdelávaniu nielen v prípade deti ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením, ale aj v prípade deti bez prístupu k primeranej úrovni online výučby, bez vhodného prostredia na učenie atď. Vzdelávací systém nebol dostatočne pripravený na online vzdelávanie a podpora rodín, učiteľov a škôl bola minimálna. Neboli prijaté opatrenia pre zlepšenie prístupu k dištančnému vzdelávaniu a jeho kvalita sa nesledovala, celkové dopady bude potrebné dodatočne zistiť a vyhodnotiť.

---

¹ UNICEF: [COVID-19 and School Closures](#), March 2021

² ECDC: [SARS-CoV-2 - increased circulation of variants of concern and vaccine rollout in the EU/EEA, 14th update](#), February 2021

³ WHO: [Schooling in the time of COVID-19: Opening statement at high-level meeting on keeping schools open and protecting all children amid surging COVID-19 cases](#), December 2020

⁴ MŠVVaŠ SR: [Hlavné zistenia z dotazníkového prieskumu v základných a stredných školách o priebehu dištančnej výučby v školskom roku 2019/2020](#), August 2020

- Chýbajúci plán pre školy a nejasná komunikácia prehlbovali neistotu, najmä u študentov záverečných ročníkov z dôvodu maturitných skúšok a prijímacích skúšok.
- Vzdelávacie programy, ktorých podstatou je rozvoj praktických zručností zvlášť utrpeli, vzhľadom na to, že dištančná výučba v ich prípade nepredstavuje primeranú alternatívu; a toto sa dialo opäť bez nápravných opatrení.
- Okrem prerušenia prezenčnej školskej dochádzky sa deti a študenti nemôžu zúčastňovať nijakých aktivít zameraných na rozvoj talentu či osobnostný rozvoj, ako napríklad šport, umenie atď.

Iniciatíva Dajme deťom hlas vznikla v októbri 2020 s cieľom spojiť rodičov, študentov, psychológov, učiteľov a ďalších podporovateľov požiadavky zaradiť školy a vzdelávanie medzi priority aj počas pandémie⁵. Iniciatíva apelovala na to, aby sa hľadali riešenia, návrat detí do škôl patril i v čase pandémie medzi priority, pristupovalo sa s rešpektom a úctou k deťom, učiteľom, rodičom a všetkým, ktorí na vzdelávaní participujú a upriamovala sa pozornosť na nepriaznivé vplyvy zatvorenia školy na deti.

Postupne pribúdali hlasy odborníkov a inštitúcií, ktorí upozorňovali, že dlhotrvajúce zatvorenie škôl a sociálna izolácia detí má dopady na duševné a fyzické zdravie detí a dospievajúcich, ako aj na prevenciu socio-patologických javov ako je domáce násilie, zneužívanie či zanedbávanie deti alebo dopady na diagnostiku a riešenie vývojových porúch detí. Podľa verejnej ochrankyne práv dochádza k diskriminácii a porušovaniu princípu primeranosti či proporcionality pri opatreniach v oblasti škôl a vzdelávania. V dôsledku rastúceho verejného tlaku viacerí vládni predstavitelia či inštitúcie vrátane predsedu vlády opakovane označili návrat detí do škôl za prioritu. Sľuby však neprekročili rovinu slovných deklarácií a zostali bez praktickej odozvy a prijatia opatrení, ktoré by zabezpečili otvorenie škôl. Naopak, uvoľňovanie opatrení v iných oblastiach (dokonca napriek odporúčaniam EK zostalo dlho neobmedzené medzinárodne cestovanie do dovolenkových destinácií⁶) spôsobili ďalšie zhoršenie epidemickej situácie a začiatkom januára 2021 viedlo k úplnému zatvoreniu všetkých škôl.

Prioritizovanie škôl v otvorenom liste adresovanom slovenskej prezidentke, predsedovi vlády a ministrovi školstva začiatkom februára 2021 žiadalo viac ako 30 organizácií⁷ zastupujúcich odborníkov v oblasti vzdelávania, psychológov, zamestnávateľských / obchodných združení a študentov. Vláda reagovala tak, že presunula zodpovednosť za čiastočné otvorenie škôl (iba 1. až 4. ročník základných škôl a vybrané konečné ročníky stredných škôl) na miestnu samosprávu a riaditeľov škôl, čo vyvolalo napätie medzi zainteresovanými stranami, zmätok a nejasné pravidlá s rozporuplnými vyhláseniami. Väčšina škôl sa neotvorila a len tri týždne po tomto opatrení bolo znovu nariadené ich zatvorenie škôl. Po porovnaní prístupu Slovenska a iných členských krajín EÚ je potrebné zodpovedať vážne otázky ohľadom uvážlivosti, zmysluplnosti a primeranosti nášho prístupu k školám a vzdelávaniu, ako aj iných prijatých opatrení, keďže epidemiologická situácia sa postupom času zhoršila natoľko, že Slovensko sa prepracovalo na čelo rebríčka v relatívnej incidencii, počte hospitalizácií či úmrtí v súvislosti s chorobou COVID-19.

Uvedomujeme si, že pandémia COVID-19 predstavuje bezprecedentnú situáciu, najväčšiu krízu v oblasti verejného zdravia za posledné desaťročia a krajinú výzvu pre vlády po celom svete. Rovnako rozumieme, že v EÚ / EHP sú za vzdelávací systém aj za reakciu na pandémiu COVID-19 zodpovedné členské štáty. Je tiež potrebné pripustiť, že môžu nastať situácie, ktoré si vyžadujú prijatie opatrení v oblasti škôl až po ich úplné zatvorenie, obzvlášť ak ide o starostlivo zvážené, výnimočné a časovo obmedzené riešenie s cieľom rýchlo a výrazne zlepšiť epidemiologickú situáciu.

Avšak významné rozdiely v úsilí a výsledkoch členských štátov pri ochrane práva na vzdelanie a pri balansovaní dopadov pandémie na mladú generáciu si však podľa nášho názoru vyžadujú zapojenie Európskej komisie. Harmonizovaný prístup v tejto oblasti môže zlepšiť prístup k vzdelávaniu, zabrániť alebo limitovať vážne nepriaznivé dopady na vývoj detí a rovnosť príležitostí mladej generácie vo všetkých

⁵ <https://www.dajmedetomhlas.sk/o-nas/>

⁶ European Commission: [Commission sets out key actions for a united front to beat COVID-19](#), January 2021

⁷ [Otvorená výzva: Uprednostnime školy, prerušenie prezenčnej výučby a sociálna izolácia má vážne dopady na deti a mladých ľudí](#), February 2021

členských štátoch v súlade so Stratégiou EÚ pre práva detí a garancií európskym deťom. Sme presvedčení, že Európska komisia je schopná pomôcť štátom, ktoré potrebujú prekonať medzery a odstupy, ktoré majú oproti lídrom vo vzdelávaní prostredníctvom:

- posunutia v porozumení a vnímaní vzdelávania a škôl ako jedných z kľúčových hodnôt v EÚ, ako aj vo vnímaní ich významu pre budúcnosť mladej generácie, ako aj samotnej EÚ
- zvyšovania povedomia o negatívnych dopadoch prerušenia školskej dochádzky a dôležitosti ochrany vzdelávacích aktivít a aktivít osobného rozvoja detí a mladých ľudí, a to aj vo výnimočných obdobiach, ako je pandémia COVID-19, s cieľom minimalizovať vplyv na vývoj a duševné zdravie mladej generácie

Európska komisia dokáže ďalej podporiť tieto členské štáty aj prostredníctvom:

- analýzy prístupu a opatrení prijatých členskými štátmi v oblasti škôl a vzdelávania v rokoch 2020 - 2021 s cieľom poskytnúť príležitosť na poučenie sa a zabrániť tým opakovaniu chýb z minulosti
- monitorovania situácie v členských štátoch, pokiaľ ide o vzdelávanie a opatrenia prijímané v školách, a prostredníctvom prípravy usmernení, ktoré by mohli členské štáty mohli použiť ako referenciu
- pomoci pri zdieľaní vedomostí a overených postupov medzi členskými štátmi, najmä od tých, ktoré dokázali spojiť úspešné riadenie epidemiologickej situácie s opatreniami, ktoré umožnili ponechať otvorené školy, resp. ďalšie zariadenia rozvíjajúce talent a nadanie detí a dospelých.
- expertízy, vedomostí, skúsenosti a odporúčaní pre prípravu komplexnej stratégie zmierňovania následkov dlhotrvajúceho prerušenia vzdelávacieho procesu
- koordinácii vedeckého úsilia s cieľom získať potrebné informácie a lepšie porozumieť úlohe škôl pri šírení SARS-CoV-2 v širšej komunite
- pri stanovovaní si vyšších ambícií minimalizovať prerušenia výučby a s tým spojené dopady, ako aj neustále zlepšovať bezpečnosť školského prostredia, majúc na pamäti pri návrhu opatrení rešpekt a úctu k deťom, študentom, učiteľom a ostatným zainteresovaným vo vzdelávacom procese

Ako príklad Slovenska dokumentuje, nie všetky členské štáty zvládajú pandemickú situáciu spôsobom, pri ktorom zostávajú mladá generácia a vzdelávanie medzi prioritami. Veríme, že aktívne zapojenie EK do monitorovania situácie, koordinácie úsilia a do poradenstva by inšpirovalo členské, ktoré podobne ako Slovensko mali školy v drivej väčšine počas posledného roka zatvorené a povzbudilo ich to k príprave progresívnejších stratégií k vytvoreniu efektívnejšieho prostredia pre vzdelávanie, a to nielen po zvyšok pandemického obdobia.

Sme presvedčení, že občania príslušných členských štátov by mali značný prospech z daného zlepšenia situácie vo vzdelávaní a vysoko ocenia takúto angažovanosť.

S pozdravom